

551/77. 22620

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

binnenlandse veiligheidsdienst

┌
Aan Zijne Excellentie
de Minister-President,
te
's-G R A V E N H A G E.

L

Uw kenmerk:

Bijlage(n) : 1.

Onderwerp : CPN-bestuur zet ere-lid
De GROOT aan de dijk.

┐
Ons kenmerk: 1346.602

's-Gravenhage, 17 augustus 1977

President Kennedylaan 25

Hierbij heb ik de eer Uwe Excellentie een rapport aan te bieden
betreffende bovengenoemd onderwerp.

Een exemplaar van dit rapport zond ik aan de Ministers van Binnen-
landse Zaken en van Buitenlandse Zaken.

3 HET HOOFD VAN DE DIENST

Mr. P. de Haan

Behoort bij brief no. 1346.602

Ex.nr. 2

Dit rapport bestaat uit 4 blz.

CPN-BESTUUR ZET ERE-LID DE GROOT AAN DE DIJK

1. Het partijbestuur (PB) van de CPN heeft zich tijdens een zitting op 12 augustus eensgezind opgesteld achter het dagelijks bestuur (DB) in het conflict met de heer P. de GROOT, die kort tevoren de gehele partijleiding handelingsonbevoegd had verklaard. Zo heeft tenslotte ook de CPN zich - twintig jaar na de inzet van de destalinisatie - ontdaan van het vrijwel absolute eenmansmonopolie, dat haar in de persoon van de heer De GROOT decennia lang tot kritiekloze volgzaamheid heeft gedwongen. Want niet alleen als officieel partijchef heeft deze orthodoxe stalinist vroeger door manipulaties, intriges en zuiveringen zijn wil aan de partij weten op te leggen, ook toen hij in 1967 als zodanig terugtrad bleef hij als erelid van het PB achter de schermen in hoofdtrekken de gang van zaken naar zijn hand zetten. Hij kon daarvoor tot dusver niet alleen teruvalen op de traditionele autoriteit, die hij bij de partij als geheel genoot, maar ook op het opmerkelijk ontzag dat hij de jongere leidersgeneratie inboezemde, welke haar positie tenslotte aan hem te danken had. Inzonderheid maakte hij gebruik van de onderdanige loyaliteit van partijvoorzitter H. HOEKSTRA, die hem in alle belangrijke zaken bleef raadplegen buiten het DB om.

In de crisissituatie, waarin de CPN na de jongste verkiezingsnederlaag kwam te verkeren, bleek evenwel het gezag van de heer De GROOT veel meer te zijn ondermijnd dan hijzelf en waarschijnlijk ook vele anderen voor mogelijk hadden gehouden. Dat zal enerzijds te maken hebben met het toenemend isolement van de thans 78-jarige partijveteraan, dat hem steeds meer het contact deed verliezen met de realiteit binnen zowel als buiten de partij, anderzijds met het in de laatste decade sterk veranderde karakter van de partij zelf dankzij de jonge, vooral (semi-) intellectuele ledenaanwas ten koste van het oude arbeidersbestand.

2. Hoe dan ook, de heer De GROOT heeft zijn machtspositie kennelijk overschat toen hij tijdens een PB-zitting op 31 mei en 1 juni jl.

de schuld van het verkiezingsdébâcle eenzijdig begon te wijten aan het "revisionistisch" optreden van bepaalde leden van het DB, dat naar zijn mening door innerlijke verdeeldheid ook als geheel niet langer kon functioneren. Hij had het vooral gemunt op DB-leden als de heren M. BAKKER en J.F. WOLFF, die zich in de burgerlijk-parlementaire stijl van het "Eurocommunisme" zouden hebben vervreemd van de echte arbeidersklasse en van de internationalistische solidariteit met de CPSU, waartoe de CPN zich in april jl. te Moskou weer had verplicht. Nog scherper stelde hij zich op in zijn op 2 augustus - eigenlijk tegen de zin van het DB - in De Waarheid afgedrukte discussiebijdrage, waarin hij ook alle andere DB-leden (zelfs praktisch de hele partijleiding), diskwalificeerde, omdat zij uit gemakzucht of lafheid geen tegengas zouden hebben gegeven en zich aldus medeverantwoordelijk hadden gemaakt. Naar het oordeel van de heer De GROO had de partijleiding daarom niet langer de bevoegdheid om haar werk te verrichten in afwachting van het nu voor te bereiden partijcongres. In de voorbereiding had hij een sleutelrol toegedacht aan de op zijn voorstel op 1 juni door het PB ingestelde onderzoekcommissie, die het DB praktisch buitenspel moest zetten. Zijn opzet was om ten behoeve van die commissie door een twintigtal geselecteerde kaderleden in IPSO*)-verband een discussiegrondslag te laten uitwerken, op basis van door hemzelf geconcipieerde ontwerpstatuten en beginselverklaring.

3. Toen alle DB-leden zich aldus op één hoop geveegd en onmiddellijk in hun positie bedreigd zagen, besloten zij eindelijk met voorbijgaan aan onderlinge meningsverschillen gezamenlijk front te maken tegen de heer De GROOT, die tenslotte in de partij op geen enkele formele competentie meer kon bogen. Met een voortvarendheid, die wees op toenemend zelfbewustzijn m.n. juist van partijvoorzitter HOEKSTRA, nam het DB het besluit om zelf op de 12 augustus te beleggen PB-zitting zijn positie aan de orde te stellen. De heer De GROOT, nog

---

*) Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek, het wetenschappelijk bureau van de CPN, en tegelijk de enige partijinstelling, waarin de heer De GROOT nog volledige zeggenschap heeft.

geen twee dagen terug van een zesdaagse reis naar Engeland, boycotte deze zitting en liet een brief op poten bezorgen, die echter compleet genegeerd werd. Het verslag van voorzitter HOEKSTRA over de recente werkzaamheden van het DB was één - overigens allerminst van zelfkritie gespeende - filippica tegen de stagnerende en fractievormende rol daarin van de heer De GROOT met wie hij geen enkel contact meer zei te willen hebben. De twee voornaamste medestanders van De GROOT kregen het eveneens zwaar te verduren, te weten de niet aanwezige IPSO-directeur J. REIDING, die zich nog nader zal moeten verantwoorden en dan vrijwel zeker geroyeerd zal worden, en DB-lid F. MEIS, die echter de scherpste kritiek wist te pareren met zijn bewering in het conflict te hebben willen bemiddelen. De heer HOEKSTRA kondigde de oprichting aan van een nieuw wetenschappelijk CPN-bureau in de plaats van het De GROOT-bolwerk IPSO, dat door stopzetting van verdere financiële partijsteun automatisch ook zijn overheidssubsidie zal kwijtraken. Naar zijn mening moest de discussie nu verder voortgezet worden onder directe leiding van het PB, en diende het DB zelf weer onder opheffing van de onderzoekcommissie belast te worden met de zorgvuldige voorbereiding van het congres, waardoor elke verdere poging tot fractievorming kan worden voorkomen. In de discussie bleken de PB-leden het in geen enkel geval voor hun vroegere leidsman op te nemen en keurden zij eenstemmig het rapport van de partijvoorzitter goed, zoals valt af te leiden uit een desbetreffend communiqué in De Waarheid van 15 augustus.

4. Hiermee lijkt de heer De GROOT zijn overheersende positie in de CPN voorgoed verspeeld te hebben, al mag op voorhand niet worden uitgesloten dat hij met enkele trouwe oudgedienden juist in de voorbereidingsfase van het congres nog zal proberen terug te vechten. Als zijn rol echter definitief zou zijn uitgespeeld, mag worden aangenomen dat de CPN zich politiek en ideologisch minder star zal gaan opstellen dan in het tijdperk De GROOT gebruikelijk. Afgewacht moet worden in hoeverre de CPN-leiding deze afwending van De GROOT te baat

zal nemen om vroegere daden en standpunten van de partij exclusief aan deze laatste aan te wrijven teneinde er zelf afstand van te kunnen nemen. Intussen zal zij waarschijnlijk niet geheel voorbijgaan aan de inhoud van de kritiek van de heer De GROOT naar aanleiding van het verkiezingséchec, omdat deze op belangrijke onderdelen door veel partijleden en -kaders wordt gedeeld. Met andere woorden, zij zal - om de huidige terugval te boven te komen en een eventuele pro-De GROOT-stroming de wind uit de zeilen te nemen - proberen een sterkere greep te krijgen op het proletariaat en de buitenparlementaire actie te intensiveren, waartoe de partij-organisatie verstevigd moet worden, de discipline verscherpt en de scholing verbeterd.

Minder voorspelbaar is hoe de CPN-leiding zich met haar betrekkelijk geringe internationale ervaring in de komende tijd binnen de communistische wereldbeweging zal oriënteren. Het is duidelijk dat het van CPN-zijde vooral de heer De GROOT is geweest, die - na overigens eerst zelf de jarenlange verwijdering van Moskou te hebben veroorzaakt de toenadering tot de CPSU in april j.l. heeft doorgezet. Hij was het ook, die eind juli aan de vooravond van het naar buiten treden van het interne partijconflict Sowjet-ambassadeur ROMANOV op de hoogte stelde. Opvallender was echter misschien nog wel, dat voorzitter HOEKSTRA nog geen week later op eigen verzoek een gesprek had op de Sowjet-ambassade, wellicht om de verzekering te geven dat de CPN ook na een eventuele uitschakeling van de heer De GROOT de dit voorjaar in Moskou gemaakte afspraken zal nakomen. Aan de andere kant mag niet van het zittende DB en zeker niet van DB-leden als de heren M. BAKKER en J.F. WOLFF op grond van vroegere uitspraken verwacht worden, dat zij zich zo onverzoenlijk tegen het Eurocommunisme zullen afzetten als de heer De GROOT recentelijk tot stellige Sowjetinstemming heeft gedaan.

17 augustus 1977.